

DEMOKRATISERING VAN DIE ONDERWYS

O. J. van Schalkwyk

Departement Vergelykende Opvoedkunde en Onderwysbestuur,
Universiteit van Suid-Afrika, Posbus 392, Pretoria.

ABSTRACT

The democratisation of education comprises respect for the sovereignty of every consumer of education and for all who have an interest in education; it also takes the following into consideration : all relevant points of view, the life phases of the child and the reseration or unlocking of the subject matter (learning content) in past, present and future perspectives. It also implies the transmission of all learning content in full context as well as the understanding and interpretation thereof as part of and interrelated with reality as a whole (totality). The implementation of the principle of democratisation is, therefore perceived in a broader sense than is usually the case, for not only should all people be allowed their rights and apportunities, but all points of view, periods in time and contextual matters which may influence the understanding of learning content, should also be taken into account.

Die domokratisering van die onderwys behels nie alleen die eerbiediging van die soewereiniteit van alle onderwysverbruikers en onderwysbelanghebbendes nie maar ook die verrekening van alle tersaaklike standpunte, alle lewensfasas van die kind en die ontsluiting van leerstof in verlede, hede en toekomspektief. Daarbenewens beteken dit ook dat alle leerstof in volle konteks vir die kind ontsluit moet word asook dat dit verstaan en vertolk moet word as deel van en vervleg met die totale werklikheid. Die demokratiseringsbeginsel word

hier dus wyer toegepas, naamlik dat dit nie alleen aan mense hulle regte en kanse wil toesê nie maar ook aan standpunte, tydsfases en kontekstuele aangeleenthede wat die begrip van leerinhoude beïnvloed.

1. DEMOKRATISERING

Die saak "demokratisering" kan moontlik die heel duidelikste omskryf word as "gelyke kanse vir iedereen". Dit impliseer dat elke betrokke in die onderwys (kind, onderwyser, ouer, onderwysleier, -bestuurder, -administrateur en -belanghebbende) die geleentheid en ruimte ontvang om optimaal binne die besondere perke en moontlikhede wat sy gesagsrol bied, te kan funksioneer. Dit beteken dat elkeen tot sy volle reg kom maar tegelykertyd ook die verpligtinge en verantwoordelikhede op sy gesagsterrein optimaal moet verwerklik. Dit beteken voorts ook dat elke saak (beskouing, standpunt, perspektief) vir sover dit vir die opvoeding en onderwys van die mens van waarde en belang kan wees, 'n plek en tyd in die onderwys verkry. Die demokratisering van die onderwys beteken dat die onderwys in sy volle omvang "oop" gemaak word, totdat elke gesagsdraer en elke saak wat vir die opvoedkundig korrekte vorming en ontsluiting van die mens (kind) van belang is, sy besondere bydrae daartoe so volledig moontlik lewer. Om demokraties te lewe dui op 'n bepaalde lewenshouding. Dit is 'n bereidheid om aan elkeen 'n regmatige kans te gee, om aan elke saak, beskouing, ideaal en doelwit 'n geleentheid te bied om, vir sover dit vir die opvoedende onderwys van waarde kan wees, 'n bydrae te lewer.

Demokratisering hang ten nouste saam met selfstandigheid wat met verantwoordelike besluitneming, optrede en uitvoering gepaard gaan. Selfstandigheid behels die maak van verantwoordbare keuses wat na 'n doel lei op grond van die verwerking van inligting, die onafhanklike aanpak en uitvoering van sake, versameling van inligting en feite, die dra van verantwoordelikhede en 'n gesonde, ewewigtige en verantwoordbare beoordeling van sake. Wanneer 'n belanghebbende dus die geleentheid ontvang om 'n selfstandige bydrae binne die grense en

moontlikhede van sy besondere gesagsterrein - te kan maak, word demokratisering verwesenlik.

2. KRITERIA VIR DEMOKRATISERING

Die volgende demokratiseringskriteria vir die onderwys kan onderskei word :

- Eerbiediging van die soewereiniteit van alle onderwysverbruikers;
- eerbiediging van die soewereiniteit van alle onderwysbelanghebbendes;
- kritiese verrekening van alle belangrike standpunte ten opsigte van leerinhoudes;
- toepaslike leerstofontsluiting vir alle lewensfases;
- leerstofontsluiting in volle tydsperspektief;
- kontekstuele ontsluiting van leerstof;
- totale werklikheidsgeïntegreerde leerstofontsluiting.

Elkeen van bogenoemde kriteria word kortliks toegelig.

2.1 Eerbiediging van die soewereiniteit van alle onderwysverbruikers

Die vernaamste verbruikers van die onderwys is die leerder, die onderwyser en die onderwysbestuurder.

Die demokratiseringsbeginsel word verwesenlik wanneer elke leerder die soort onderwys ontvang wat by sy besondere aanleg, belangstelling, afwyking (blindheid, doofheid, serebrale verlamming ens.) pas. Daardie onderwys moet hom genoegsaam toerus om binne die perke en moontlikhede van sy eie-aard sy besondere mandaat in die hede en toekoms so optimaal

en verantwoordbaar moontlik te vervul. Voorts behoort elke leerder in 'n toenemende mate vanaf skooltoetrede tot skoolverlating die reg ontvang om inspraak te kan lewer by die keuse van sy leerstof en die bestuur van sy onderwysinrigting. Laasgenoemde veronderstel die vermoë om selfstandige besluite te kan neem, en gevolglik moet studentebesluitneming geleidelik op die vertikale vlak toegepas word. Na gelang die leerder se volwassenheidsniveau verhoog, moet sy deelname aan inspraak en besluitneming oor alle aangeleenthede wat hom raak, vermeerder word.

Die leerder leef egter nie in isolasie nie maar is volledig by sy leefwêreld betrokke en vervul ook uiteindelik sy mandaat daarbinne. 'n Onderwyser wat slegs die student se onderwysbehoefte in ag neem, is net so onopvoedkundig as een wat net die gemeenskapsbehoefte verreken. Beide moet by die toepassing van die demokratiseringsbeginsel gekoördineer en op die heel beste wyse gepaar word.

As tweede verbruiker van die onderwys behoort die onderwyser in die onderwysstelsel tot sy volle professionele reg te kom. Hy moet binne die geleenthede en moontlikhede van 'n skool of onderwysstelsel (as bestuurder, leier, onderwysondersteuner) die pos kan beklee wat by hom pas en waarin hy sover moontlik homself kan verwerklik. Dit vorm die grondslag vir arbeidsvreugde en 'n vollediger rolvervulling. Elke onderwyser moet ook die gepaste professionele behandeling ontvang (statuserkenning, gunstige diensvoorwaardes, bevorderingsgeleenthede en merietetoekenning volgens verdienste ens.). Sy professionaliteit word ook geëerbiedig wanneer hy inspraak en medebesluitnemingsbevoegdheid in die bestuur ontvang, inspraak kan lewer in die inhoud, vorm en evaluering van onderwys en 'n bydrae tot die beleid, gees en karakter van die onderwys kan lewer.

Die onderwys as organisasie bestaan uit 'n netwerk van bestuursposte op verskillende vlakke. Gesag word in 'n vertikale rigting afwaarts tot op die plaaslike vlak ontvou. Elke bestuurder op elke vlak staan dus onder die bevel van 'n bestuurder op 'n hoër vlak. Elke bestuurder se gesag is dus gedelegeerde gesag - selfs ook die hoogste amp in die

organisasie, wat uiteindelik aan die Minister van Onderwys verantwoordig is en die weer aan die Kabinet en dié weer aan die gemeenskap. Elke bestuurder is verplig om na die eis van die beginsel van die demokrasie te sorg dat die bestuurders, onderwysers en administratiewe amptenare onder hom genoegsaam geleentheid en ruimte ontvang om hulle besondere bestuursrolle volledig te kan vervul.

2.2 Eerbiediging van die soewereiniteit van alle onderwysbelanghebbendes

Die gesin, staat, kerk, bedryf, verenigings, medici, kultuurorganisasies ensovoorts is almal in 'n mindere of meerdere mate die vennote van die skool. Almal saam het belang by die onderwys of dra op een of ander wyse 'n bepaalde verantwoordelikheid daarvoor.

Die besef dat onderwys nie eenvoudig net 'n saak van formele skoolonderrig is nie, vind al wyer inslag. Die positiewe gevolge daarvan is dat elke persoon en instansie begin besef dat hy 'n besondere verantwoordelikheid in dié verband besit, dit wil sê die demokratiese beginsel word steeds meer verwerklik. Die totale gemeenskap is 'n "learning society", of, presieser gestel, elke deel daarvan is besig om te onderrig, hetsy bewus of onbewus. Geen enkele deel van die samelewing kan hom onttrek of as onbetrokke verklaar nie, want van elkeen gaan daar 'n invloed uit wat die mens in 'n mindere of meerdere mate op een of ander wyse vorm. Hierdie besef gaan met groter volwassenheid en ontwikkeling van die gemeenskap gepaard. Hoe meer 'n gemeenskap ontsluit word, hoe groter word die invloed van elke deel daarvan wat tot volwaardigheid kom. Dit dwing die mens om op 'n veelvoudiger wyse oor dinge te dink en te besef dat elke faset of saak van die leefwêreld 'n besondere doel en dus verantwoordelikheid besit. En omdat die mens so 'n geweldig komplekse wese is, vind sy vorming nie op 'n eenvoudige wyse plaas nie. Die skool is maar een instelling om slegs 'n bepaalde deel van die mens se vorming te behartig. Die mens se onderwys is 'n omvattende saak waarin elke faset van die samelewing 'n aandeel besit, terwyl sy formele skoling slegs 'n deel daarvan vorm. "In the world that is coming" skryf sir Fred Clarke reeds in 1931 (in Richmond, 1975 : 99) "education, as distinct from schooling, will be a

duly supervised function of the social life as a whole, in all its parts. When each institution - industry and Church and family and voluntary society - has its proper place, we shall see better than we do now the true purpose of the school"

"It is a sign of immaturity and a defect of thinking when attempts are made to adapt the school to every form of educational need. The more mature and developed society that is coming will recognize more fully than we do now how thoroughly socialistic the project of public education is".

Indien die onderwysrol en onderwysstaak van enige deel van die samelewing misken word, word teen die eis van demokratisering gehandel. Die vraag of kriterium met betrekking tot die onderwysverantwoordelikheid van enige onderwysbelanghebbende is dus : kom die gesin (kerk, staat, bedryf, verenigings, media ens.) wat 'n besondere verantwoordelikheid vir die onderwys van die jeug besit, tot sy volle reg binne die onderwysstelsel? Is alle bestuursreëlings só georden dat elke belanghebbende sy rol in die tipiese of eiesoortige moontlikhede en beperkinge daarvan optimaal in die beste belang van die onderwys kan nakom?

2.3 Kritiese verrekenings van alle belangrike standpunte ten opsigte van leerinhoud

Die moderne wêreld ken baie min lande en gemeenskappe wat nog suiwer homogeen en geïsoleerd van wêreldinvloed bestaan. Dit beteken dat daar dus in die meeste gemeenskappe 'n veelheid van standpunte en beskouinge voorkom vanweë die veelheid van kulture, lewensfilosofieë, godsdienste, tale, geskiedenis ens. Dit bewys maar net hoe relatief enige saak verstaan kan word en hoe onvolledig of verkeerd die eie beskouing kan wees.

Die demokratiseringsnorm vereis dat alle geldige standpunte en beskouings oor 'n bepaalde saak verreken moet word. Dit beteken dat eensydige interpretasies of slegs een besondere beskouing oor 'n saak nie op die jeug afgedwing moet word nie. Die jeug moet 'n geïntegreerde

beskouing oor 'n bepaalde saak verkry. 'n Verskeidenheid moet aangebied word, sodat die jeug 'n veelsydige begrip daarvan kan bekom. Maar as dit gedoen is, is die onderwystaak nog nie voltooi nie, want die kind moet toegerus word met 'n stel beginsels en norme (sy lewensbeskouing) wat as kriterium kan dien vir die beoordeling en evaluering van alle besondere standpunte. Op hierdie wyse word twee belangrike waardes in die kind verweselik:

(i) Dit verhinder dat een besondere standpunt as waarheid verabsoluteer sal word of, anders gestel, dat menslike norme tot Godgegewe beginsels verhef sal word.

(ii) Dit leer die mens dat objektiwiteit nie in die aanvaarding van 'n ander subjektiewe kriterium bestaan nie of dat 'n aantal subjektiewe standpunte bymekaar gevoeg kan word en uit die gemeenskaplikhede daartussen 'n objektiewe en universele waarheid af te lei is nie. Objektiwiteit bestaan juis daarin dat aan die hand van universele beginsels (wat "bo" en "buite" die werklikheid staan) die besondere praktyke van die wêreld beoordeel en geëvalueer word. In die ontdekking van sodanige universele beginsels speel die mens se lewensfilosofie 'n besondere fundamentele rol, sodat die waarheidsgraad van sodanige beginsels wesenlik deur menslike voorveronderstellings bepaal word.

2.4 Toepaslike leerstofontsluiting vir alle lewensfasies

Voortdurende veranderings in die gemeenskapslewe het voortdurende onderwys noodsaaklik gemaak. Formele onderwysinstitute is nie in staat om in al die onderwysbehoefte van 'n gemeenskap te voorsien nie, veral as dit 'n hoogs gedifferensieerde gemeenskap is. Gevolglik is dit vir elke onderwysstelsel van belang om ook na nie-formele onderwysgeleenthede vir elke persoon om te sien. Elke lid van 'n gemeenskap moet nie alleen van toegang tot die hoogste vlakke van openbare onderwys verseker wees nie, maar dit moet ook vir hom moontlik wees om sy kennis oor enige saak optimaal te kan uitbrei. So 'n geleentheid mag nie op 'n sporadiese selfleerproses berus nie, maar dit moet amptelik deur werkgewers en

navorsingsinstellings gereël en georganiseer word en dit moet sistematies en op 'n gereelde grondslag plaasvind. Voortgesette onderwys mag nie langer iemand se eie verantwoordelikheid wees nie maar moet een van die statutêre bepaalde hoof funksies van 'n onderwysstelsel wees.

Een van die belangrikste take van formele onderwys is om die leerling toe te rus met kennis en vaardigheid om selfstandige en wetenskaplike navorsing te kan onderneem. Daardeur ontvang hy die heel belangrikste toerusting vir die res van sy lewe. Die onderwys moet sy klem verskuif van blote kennisoordrag (as gevolg daarvan konsentreer skole op die kind se kognitiewe funksies soos ken, beredenering, memorisering ens.) na probleemidentifisering, ontsluiting van inligtingstelsels en die ontsluiting van inligting, evaluering van inligting ensovoorts. Maar onderwysstelsels sal ook die geleenthede moet skep vir mense om nuwe sake aan te leer en gevolglik nuwe vaardighede en kennis te verwerf wanneer nodig, want die moderne mens moet verwag om verskeie kere van beroep te verander. Op sekere terreine word kennis om die 8 tot 10 jaar verdubbel, in baie gevalle is dit binne 5 jaar verouder. As gevolg hiervan is dit vir die formele skool moeilik om die jeug toe te rus met beroepsvaardighede wat sy hele lewe van belang sal bly.

Voortdurende onderwys moet aan vyf beginsels beantwoord:

- (i) Dit moet 'n totaliteitskarakter besit, dit wil sê die hele lewe van die mens moet daardeur omspan word.
- (ii) Dit moet terselfdertyd ook 'n geïntegreerde karakter besit, dit wil sê alle agente vir onderwys (onderwyser, ouer, werkgewer, media, instrukteur ens.) moet gekoördineerd kan optree.
- (iii) Dit moet soepel en aanpasbaar wees om maklik en vinnig in nuwe onderwysbehoefte te voorsien.
- (iv) Dit moet demokratiserend (so volledig moontlik gedifferensieerd) wees, dit wil sê dit moet voorsien in onderwys vir elke mens met sy

besondere vermoëns, belangstellings, behoeftes en ideale en dit moet vir die lewe van alle mense van belang wees.

(v) Dit moet op selfvervulling gerig wees en daarom moet dit die kwaliteit van die lewe van elke individu bevorder en daarin voorsien.

Om te leer is 'n lewenslange en dus normale en natuurlike gebeure. Sistematiese onderwyservarings behoort beskikbaar gestel te word sodat mense hulle hele lewe deur kan leer hetsy vir die doel om vroeë onderwysgebreke reg te stel of vir die verwerwing van nuwe vaardighede of hulle beroepsmatige posisie te verbeter of die bevordering van hulle begrip van sake of bloot net persoonlikheidsontwikkeling, ensovoorts.

2.5 Leerstofontsluiting in volle tydsperspektief

Die onderwys moet altyd hede- en toekomsgerig bly want die kind wat vandag die skool betree, moet oor 12 tot 20 jaar die arbeidswêreld ingaan. Die wêreld van more gaan in die lig van die snelle veranderinge daarin heelwat anders lyk as vandag. Die onderwys moet as 't ware kan antisipeer hoe die wêreld van die Suid-Afrikaanse kind oor twintig jaar verder gaan lyk. Maar ook die verlede is van belang, want daaruit kan die goeie geneem word met die oog op die toekoms. Wie egter die verlede verabsoluteer, verval in 'n soort reaksionêre houding, naamlik om steeds aan die oplossings van die verlede vas te hou. Mense wat byvoorbeeld in die moderne tyd dieselfde metodes en tegnieke as Hitler wil gebruik omdat dit t&aoe. oënskynlik die "regte" resultate opgelewer het, word dus 'n prooi van die historisme. Die verlede lewer rapport van die suksesse en mislukkings van mense, en dit bied aan die mens waardevolle lesse vir die hede en toekoms. Wanneer mense daarenteen weer net die toekoms wil beklemtoon en dus totaal met die tradisie, die bestaande en die huidige wil breek, is hulle revolusionêr.

Die demokratiseringsbeginsel vereis dat die verlede, hede en toekoms elk 'n regmatige plek in die onderwys sal verkry.

2.6 Kontekstuele ontsluiting van leerstof

Die demokratiseringsbeginsel vereis dat besondere kennis altyd in die grotere of wyer verband daarvan vir die kind ontsluit moet word. Dit impliseer byvoorbeeld dat Suid-Afrika nooit los van sy konteks, naamlik Afrika en die Westerse Wêreld, bestudeer mag word nie. Feite mag nie net as losstaande onafhanklike entiteite begryp word nie maar moet in hulle samehang met die res deurgrond word. 'n Onderwyser se rol word vollediger begryp wanneer hy dit in samehang met die totale onderwysstelsel verstaan, en 'n Christenpredikant begryp sy taak eers volledig wanneer hy dit in verband met die hele Christelike kerk, nasionaal en internasionaal, verstaan. Gebeurtenisse soos die Slag van Bloedrivier, die Goort Trek en die Tweede Vryheidsoorlog sal nie volkome korrek verstaan kan word as dit as geïsoleerde feite behandel word nie.

2.7 Totale werklikheidsgeïntegreerde leerstofontsluiting

Tans staan formele onderwys grootliks van die arbeidswêreld geïsoleerd. Daardeur is dit verarm en selfs onbelangrik, omdat dit die behoeftes van sy milieu al swakker begryp. Torsten Husen (1974 : 9) beweer dat 'n steeds groter deel van die jeug opgroei sonder enige werklike kontak met die arbeidswêreld. "Instead of entering the adult world to learn adult roles at the beginning of their teens, young people find themselves in institutions where they have little or no contact with adult society until almost the end of their teens". Coleman (in Husen, 1974 : 9) van die Universiteit van Chicago beweer dat die jeug teenswoordig gevorm word deur 'n bestaan "which is information rich and action poor". Vroeër is die kind veel eerder in die harde dog aksiebelaaide arbeidswêreld van die volwassene opgeneem. Hy moes reeds op 'n vroeë leeftyd leer om verantwoordelikheid te dra, selfstandig op te tree na slegs enkele jare op skool en op 'n jeugdige leeftyd met volwassenes saam werk. "Now they are kept outside in all these and similar respects, mainly because the adult world and the youth world are kept separate by institutional arrangements" - aldus Coleman.

Die demokratiseringsbeginsel vereis dat hierdie twee wêreldes geïntegreer moet word. Die jeug moet sover moontlik die kans kry om in die formele onderwys aan betekenisvolle take deel te neem waardeur hulle ervaar dat

hulle bestaan sinvol is, dat hulle 'n bydrae tot die samelewing lewer en 'n pertinente rol in die volwassene se leefwêreld vervul. Die jeug moet die geleentheid ontvang om toenemende verantwoordelikheid te dra vir take wat die samelewing raak. Werk en studie behoort baie beter geïntegreer te word. Daardeur ontdek studente watter studie belangrike waarde besit en omgekeerd. Dit behoort nie alleen begrip vir die doel en sin van studie te bevorder nie maar ook die kwaliteit van arbeid.

3. IMPLIKASIES VIR ONDERWYSERSOPLEIDING

3.1 Onderwysers sal opgelei moet word om met die ander vennote, die ouer veral, saam te werk.

In die RSA het die ouerkorps nog nie sy plek volwaardig in die onderwys ingeneem nie en was dit gevolglik ook nog nie noodsaaklik om die onderwyser op te lei tot kennis van hoe om met die ouer saam te werk, hoe om ouers te betrek, om onderhoude met hulle te voer, die samewerking van ouers te verkry nie, ensovoorts. Hierdie saak verg dringende aandag by die basiese en voortgesette opleiding van onderwysers. Maar veral sal daar by die onderwyser 'n gewilligheid gekweek moet word om die ouer toe te laat om sy verpligtinge na te kom. In wese kom dit daarop neer dat daar by die onderwyser 'n groter "openheid" moet kom deur te besef dat hy alleen nie die enigste en nie eens die belangrikste opvoeder van die kind is nie.

3.2 By die onderwyser sal daar 'n geïntegreerde werklikheidsvisie (Schoeman, 1984) gekweek moet word. Daardeur moet hy leer dat daar meer as een standpunt en interpretasiemoontlikheid oor 'n bepaalde saak bestaan. Waar die onderwyser, in slaafse navolging van die handboek, tot nou toe veral een standpunt gestel het ('n soort indoktrineringsproses), sal hy voortaan baie objektiewer en wetenskapliker eers 'n veelheid van standpunte en beskouings moet stel en daarna in die lig van Christelike beginsels (en nie nasionale beginsels nie) die standpunte moet beoordeel en evalueer om daaruit so na moontlik aan die waarheid te probeer kom. Dit beteken dat die onderwyser veel

meer sal moet studeer en navors ten einde sy kennis uit te brei maar ook sy visie en insigte te verbreed.

3.3 Die belangrikste twee take van die onderwyser is om (a) die kind lewensbeskoulik te vorm, dit wil sê om die konstante en blywende beginsels by hom in te skerp waardeur hy toegerus word met 'n geldige verwysingsraamwerk om alle praktyke en handelingte te evalueer; (b) die kind al die kundighede in verband met wetenskaplike navorsing en kritiese denke te leer, sodat hy kennis vir homself sal kan ontsluit. Dit impliseer dus dat die onderwyser deeglik geskool moet word in die lewensbeskoulike beginsels of uitgangspunte van die samelewing waarvan hy deel uitmaak. Dit impliseer tweedens dat die onderwyser ook deeglik geskool moet word in die tegnieke en metodes van wetenskaplike navorsing en kritiese denke sodat hy die kind daarin sal kan onderrig.

3.4 Die onderwyser sal ook deeglik geskool moet word in die groepsdinamiese werkwyses wat besondere waarde vir enige leersituasie inhou. Park (1983 : 242-246) behandel die volgende voordele:

(a) Dit het sosiaal-pedagogiese waarde, want die leerders moet in wisselwerking leer om na verskillende standpunte te luister en dit te waardeer sowel as om eie opvattinge in diens te stel van 'n gemeenskaplike taak waaraan eie belang ondergeskik gemaak word.

(b) Dit speel 'n deurslaggewende rol in die ontwikkeling van die leerder se selfkonsep, want uit die reaksie op sy mening ontdek die leerder sy eie potensiaal en tekortkominge.

(c) Dit lei tot 'n verstewiging van die verhoudinge tussen onderwyser en leerling.

(d) Dit bevorder ook persoonlikheidsontwikkeling van die leerder deurdat dit 'n geleentheid vir kreatiewe selfekspresie en die ontwikkeling van selfvertroue skep.

(e) Dit gee aan leerders groter verantwoordelikheid vir die verloop van die onderrig.

(f) Dit dra by tot die ontplooiing en vorming van die leerder se leierskappotensiaal.

(g) Dit skep die geleentheid om tussenpersoonlike kommunikasievaardighede in te oefen en te verstewig.

(h) Dit ontwikkel die leerder se vermoë om krities te evalueer.

(i) Dit skep geleentheid vir die leerder om sy kreatiwiteit te bevorder.

(j) Groepe presteer eenvoudig beter as enkelinge.

(k) Dit bevorder leer.

3.5 Die onderwyser sal gelei moet word om die historiese na sy korrekte waarde te beoordeel. Wat is werklik die sin van die geskiedenis? Hieroor enkele gedagtes.

(a) Die geskiedenis moet aan die hand van universele kriteria geëvalueer word. In die lig van die volle konteks en situasie waarin 'n gebeurtenis plaasgevind het, moet dit aan algemeen geldige norme beoordeel word.

(b) Die geskiedenis bied lesse vir die hede en die toekoms. Uit die foute en suksesse van die verlede kan die mens waardevolle riglyne vir die toekoms ontwerp.

3.6 Die onderwyser sal ook 'n studie van die dissipline toekomskunde (futuurologie) moet maak. Van die futuroloog word verwag om die waarskynlike, moontlike en/of wenslike toekomstige omstandighede uiteen te sit, sodat die nodige maatreëls vroegtydig getref kan word om die begeerde toestande te verwesenlik of om ongewenste ontwikkeling te probeer stuit (Schutte, 1975 : 106). Hy soek na insig oor wat die toekoms inhou met die oog op 'n beter benutting daarvan deur beplanning

en beheersing (Schutte, 1975 : 106). Die bedoeling is dus nie om die toekoms te voorspel nie maar om dit te reguleer (De Vries, 1975 : 109). In die opvoedkundige toekomsnavorsing word gepoog om in medewerking met ander dissiplines op 'n wetenskaplik verantwoorde wyse vooruitskattings te maak van wat die posisie van die opvoeding en onderwys in die toekoms kan wees. De Vries (1975 : 107) stem saam dat 'n verantwoorde toekomsdimensie in die opvoedkundige denke en opvoedingspraktyk van die opvoeder, opvoedkundige en onderwysbeplanner ingebou sal moet word, sodat die toerusting van die jeug kan beantwoord aan die eise wat deur die toekoms gestel gaan word.

3.7 Leerstofontsluiting sal in globale verband of geïntegreerde werklikheidsperspektief moet geskied. Geheelperspektiewe is van die grootste belang vir die vollediger begrip van en insig in sake. Onderwysers behoort só opgelei te word dat hulle by alle leerstof 'n natuurlike bewustheid van die universele, die algemene, die grotere en die internasionale leerstof sal openbaar. Een van die belangrikste foute wat gemaak word, is om na gebeure en sake in isolasie te kyk. Die lewe is te gekompliseer om dit toe te laat. Begrip van die universele en grotere het 'n geweldige invloed op die begrip van die besondere en kleinere dele of fasette daarvan. Anders gesê : die besondere of spesifieke sake word soveel duideliker en waarheidsgetrouer begryp wanneer dit in verband met die geheel bestudeer word. 'n Enkele voorbeeld: Onderwysers word professioneel geskool om te onderrig, en daarmee word die grootste klem op die klaskamergebeure gelê. Indien daar ook veel meer aandag geskenk sou kon word aan alles wat die klaskamergebeure omring en beïnvloed, en die sake buite die klaskamer wat as die milieu van die klaskamer optree, sal hy met veel groter welslae sy werk in die klaskamer kan verrig. So byvoorbeeld het baie min afgestudeerde onderwysers enige insig in en begrip van die ekonomie, die volksetiek, volksetos en volksgees op die onderwyser, of van die mag van die politiek, die mag van die denke (opvoedkundige denke byvoorbeeld), die gemeenskapsfilosofie en -lebensbeskouing of van die mag van kultuur, die tale, die regstelsel en die geskiedenis op die onderwys. Afgestudeerde onderwysers het oor die algemeen weinig begrip van die verhoudinge van die skool met die staat, kerk, huis,

bedryf, verenigings ensovoorts. Onderwysers weet gewoonlik baie min van die onderwyswette, en -ordonnansies en -reëls, van die funksie, rol en funksionering van die onderwysdepartement, die verskeidenheid van ondersteunende of hulpdienste, en hulle weet bloedweinig van klaskamer-, skool- en onderwysstelselbestuur. Dit alles is sake wat die klaskamergebeure moontlik maak, dit in stand hou en die doel en rigting daarvan bepaal. Indien die klaskamergebeure in isolasie van hierdie sake sou verloop - wat nie moontlik is nie - sal dit totaal misluk.

Dieselfde geld ook vir die onderwyser se vakkundige arbeid. 'n Studie van enige geskiedkundige gebeurtenis sal nie volkome en waarheidsgetrou begryp kan word sonder dat dit in nasionale en internasionale konteks gemaak word nie, en 'n studie van 'n godsdienstige beweging kan alleen maar in internasionale kerk- en in koninkrykskonteks korrek verstaan word. 'n Studie van die ekonomie moet in universele verband gedoen word soos wat die geskiedenis, tale, etiek, sosiale opset, regstelsel en beskawingspeil dit beïnvloed. 'n Studie oor die mens kan alleen maar verantwoordbaar onderneem word wanneer hy as religieuse, etiese, estetiese, sosiale, juridiese, psigiese, kognitiewe, liggaamlike wese ensovoorts bestudeer word.

BRONNE

1. DE VRIES, C.G., BASSON, A.J. en STEYN, J.C. 1975. Drie pedagogiese perspektiewe. Durban : Butterworth.
2. HUSEN, T. 1974. *The learning society*, London : Methuen.
3. PARK, T. 1983. Die dinamika van taakgroepe in die didaktiese situasie. (D.Ed-proefskrif (ongepubliseerd) US.)
4. RICHMOND, W.K. 1975. *Education and schooling*. London : Methuen.

5. SCHOEMAN, P.G. 1984 (in persoonlijke onderhoud).